

6. *Lie, Ole*: «Noen holdepunkter til rettledning ved dyrking og bruk av kvitmosemyr». Hovedoppgave ved Norges Landbrukshøgskole, 1946.
7. *Lie, Ole*: «Fra mosemyr til åker og eng». Medd. fra Det norske myrselskap, 1950.
8. *Lie, Ole*: «Maskinell dyrking av myr». Medd. fra Det norske myrselskap, 1953.
9. *Lie, Ole*: «Dyrkingsmåter og dyrkingsomkostninger. Erfaringer vedrørende myrjord». Medd. fra Det norske myrselskap, 1960.
10. *Løddesøl, Aasulv*: «Det norske myrselskaps myrinventeringer». Medd. fra Det norske myrselskap, 1941.
11. *Løddesøl, Aasulv*: «Myrene i næringslivets tjeneste». Grøndahl & Søn Forlag, Oslo 1948.
12. *Løddesøl, Aasulv og Lid, Johannes*: «Myrtyper og myrplanter». Grøndahl & Søn Forlag, Oslo 1950.
13. *Løddesøl, Aasulv*: «Hva med myrene». Medd. fra Det norske myrselskap, 1960.
14. *Njøs, Arnor*: «En vurdering av pløevirkningen ut fra kjemiske og fysiske jordanalyser», Ny Jord, 1963 og Orientering nr. 21, 1964 fra Landbruksteknisk Institutt, N. L. H.
15. *Wold, Einar*: «Glimt fra nydyrking i Nord-Tyskland og Danmark». Medd. fra Det norske myrselskap, 1959.

BRENNTORVPRODUKSJONEN I 1965

Av konsulent Einar Wold.

I likhet med tidligere år, er det også for 1965 innhentet oppgaver over årets produksjon av brenntorv. Produksjonstallene for i år er samlet inn på vanlig måte, dvs. ved å sende ut spørreskjemaer til fylkenes, og for tre fylkers vedkommende til herredenes, forsyningsnemnder.

For Finnmark fylkes vedkommende har fylkesmannen gjennom Finnmark jordsalgskommisjon stilt til disposisjon produksjonsopp-gavene for den torvstikking som har foregått på statens grunn, dvs. det alt vesentligste. Myrselskapets konsulenter på Vestlandet og i Nord-Norge har dessuten under sine reiser notert seg omfanget av brenntorvstikkingen i de distrikter de har besøkt, og for øvrig hjulpet til med innsamlingen og vurderingen av materialet. Den årlige gradvise nedgangen av produksjonen som begynte i midten av 50-årene, har i den senere tid tiltatt betydelig. Produksjonen av brenntorv i 1965 utgjør i alt 187 400 m³. Dette er en nedgang fra i fjor på 89 300 m³, jamfør tabellen. Det har ikke vært produksjon av maskintorv, og så vidt vites har det ikke vært omsatt brenntorv i år. M.a.o. har all torv som har vært stukket, gått med til eget forbruk.

Årsakene til nedgangen er sikkert nok de samme som før; økt elektrisitetsutbygging, lettere tilgang på annet fast og flytende brensel,

mindre arbeidstid til overs for torvarbeid og en generell bedring av økonomien. Brenntorvstikkingen til oppvarming og koking i husholdningene har selvsagt hatt størst betydning i de skogløse kystbygdene våre. Det er også til de avsidesliggende heimer i disse distriktene at elektrisitetsforsyningen senest er nådd frem. Når disse strøk etter hvert nå er blitt forsynt med elektrisk kraft, er det derfor naturlig at vi får en sterk nedgang i produksjonen av brenntorv. Den forholdsvis lette tilgang på annet fast og flytende brensel, sammen med bedre muligheter for fast lønnet arbeid, gjør at svært få finner det lønnsomt lenger å stikke torv til eget bruk.

Det har i 1965 vært brenntorvproduksjon i 8 av landets fylker. Av de fylkene hvor det har vært produksjon av brenntorv i de senere årene, er Vest-Agder og Sogn og Fjordane praktisk talt uten produksjon i 1965.

Vi skal i det følgende kort kommentere brenntorvproduksjonen i de enkelte fylker, jfr. tabellen.

Rogaland fylke. Produksjonen i Rogaland har i år vært ca. 3 000 m³, dette er 2 850 m³ mindre enn i fjor. Det har vært produsert brenntorv i 8 av fylkes herreder, de samme som i fjor. Reduksjonen oppgis å være overgangen til elektrisk oppvarming, mangel på arbeidskraft og delvis mangel på egnede torvmyrer. Fra et herred sies det at det ser ut til at bruken av brenntorv nå går helt ut når tilhøva for annet brensel er så gode.

Hordaland fylke. Det har foregått brenntorvstikking i de samme distrikter som tidligere, men på grunn av kommunesammenslåingene er antall herreder nå forandret. Produksjonen i 1965 er beregnet til 1 950 m³, dvs. en nedgang fra i fjor på 450 m³. Av kommentarene fra funksjonærene i herredsforsyningnemndene fremgår det at det også her er elektrisitetsutbyggingen og økt bruk av elektrisk kraft til oppvarming og koking som er hovedårsaken til nedgangen. Det gode renommé som torvbrensl et imidlertid har blant de eldre, som har vært vant til og som også *kan* fyre med torv, fremgår av en interessant merknad på svarskjemaet fra et av herredene: «Det er no berre dei eldre som tek nokre hektoliter brenntorv — for som dei sier sjøl — å halda varmen i kola og koksen. Ellers er det no oppvarming med elektrisk, oljekaminar og koks og kol. Om nokre år vil ikkje brenntorvproduksjonen vera nemnande her.»

Sogn og Fjordane fylke. Det har ikke vært produksjon av brenntorv i Sogn og Fjordane i 1965. Sogn og Fjordane fylke var for øvrig nærmest ute av bildet også i fjor da produksjonen var ca. 150 m³ brenntorv.

Møre og Romsdal fylke. Selv om man i Møre og Romsdal fylke tidligere hadde en meget stor brenntorvproduksjon, har nedgangen i de

senere årene vært så sterk at mange av kystherredene nå ikke lenger har registrerbar brenntorvproduksjon. Produksjonen i 1965 er beregnet til 12 700 m³, hvilket vil si en nedgang fra i fjor på 2 150 m³. Det er overgang til elektrisk oppvarming og at folk ikke lenger finner det lønnsomt å nytte tida til brenntorvarbeid, som er gjennomgangstonen i merknadene også for dette fylke. Selv om været i 1965 har vært vesentlig bedre enn i fjor sett fra et torvdriftssynspunkt, har altså dette ikke kunnet hindre en ytterligere nedgang i brenntorvproduksjonen fra foregående år. Det ble nemlig i 1963 hevdet at det meget ugunstige været var en av årsakene til den sterke nedgangen dette året.

Sør-Trøndelag fylke. Fylkesforsyningsnemnda i Sør-Trøndelag antar at produksjonen i 1965 har vært ca. 15 % av et normalårs produksjon, i motsetning til i fjor, da man mente at produksjonen lå på ca. 20 %. Sør-Trøndelag fylke har — nest etter Nordland fylke — vært den største produsent av brenntorv i landet vårt med en beregnet normal brenntorvproduksjon, dvs. produksjonen før siste krig, på ialt 245 000 m³. Produksjonen i 1965 var følgelig 36 750 m³ mot 59 000 m³ i fjor. Myrselskapets konsulent for Vestlandet, *Osc. Hovde*, som i år har arbeidet bl. a. i Fosen, sier at brenntorvstikkingen i dette distriktet har holdt seg forbausende bra oppe i forhold til lenger sør i hans distrikt. Værforholdene for berging av brenntorv har vært meget gode i Trøndelagsdistriktene i år.

Nord-Trøndelag fylke. I de 5 herredene i Nord-Trøndelag som har hatt brenntorvproduksjon i 1965, nemlig Fosnes, Flatanger, Nærøy, Vikna og Leka er det, ifølge oppgaver fra Nord-Trøndelag forsyningsnemnd og våre beregninger, produsert i alt 12 200 m³ torv. Dette er en nedgang på 3 200 m³ fra i fjor. Økt elektrisitetsutbygging og bedre tilgang på fast og flytende brensel er også her de viktigste årsakene til nedgangen i torvstikkingen, hevdes det fra fylkesforsyningsnemnda.

Nordland fylke. Den prosentiske nedgang fra år til år har også gjort seg gjeldende i Nordland fylke som fra gammelt av har vært vår største produsent av brenntorv med hele 380 000 m³ som beregnet normal produksjon. Ifølge Myrselskapets konsulent i Nord-Norge, *Per Hornburg*, stikkes det nå torv praktisk talt bare i Vesterålen og Lofoten og kanskje litt i deler av Ofoten. Hornburg regner med at produksjonen i 1965 ligger på ca. 25 % av et normalårs, dvs. ca. 95 000 m³ torv. Nedgangen fra i fjor vil utgjøre ca. 38 000 m³.

Troms fylke. I Troms fylke er det nå bare få steder i kystdistriktene hvor det stikkes torv av betydning — og da mest som suppleringsbrensel. Hornburg vurderer produksjonen, på grunnlag av sine

reiser og opplysninger han har innhentet fra herredsagronomer m. v., til ca. 15 % av et normalårs, eller ca. 25 000 m³. Nedgangen utgjør ca. 16 750 m³ fra fjorårets produksjon.

Finnmark fylke. Ifølge de oppgaver som Finnmark jordsalgskomisjon har innhentet, ligger produksjonen i år bare på ca. 20 % av fjorårets produksjon. Den samlede brenntorvproduksjon i fylket, dvs. det som er tatt opp på statens grunn og det som måtte være stukket på privat grunn, kan man da regne utgjør omlag 800 m³ for 1965. Dette er en nedgang på hele 3 400 m³ i forhold til fjoråret. Konsulent Hornburg som i år har reist meget i de herredene i Finnmark som tidligere har hatt stor brenntorvproduksjon, sier at det nå nærmest var et særsyn å se en torvstakk i disse distrikter, og folk han har snakket med ga uttrykk for at det for tiden ikke var lønnsomt å stikke torv. Det har vært et utmerket vårfiske på Finnmarkskysten i år, og det er forståelig at kystbefolkningen foretrekker å kjøpe brensel selv om torvmyra ligger kloss i husveggen. Dertil kommer også at det er relativt få steder i Finnmark hvor man har virkelig god brenntorv i myrene.

For hele Nord-Norge sett under ett gir Hornburg denne kommentar: «I de fleste distrikter var det mindre gode forhold for torvproduksjonen. Mye nedbør og lave temperaturer gjorde at tørkingen gikk sent. På ettersommeren ble forholdene noe bedre så det meste av produksjonen ble berget i hus. Kvaliteten er — som en kan vente — atskillig forringet. I likhet med 1964 må året betegnes som mindre bra for produksjon av brenntorv.

Nedgangen i produksjonen fortsetter. Som nevnt for tidligere år er årsaken rikelig tilgang på elektrisk kraft, og lett adgang til å kjøpe fast brensel og overgang til oljefyring.»

At man ville få en gradvis nedgang i produksjonen av brenntorv har vært ventet og forutsagt, men denne utviklingen har i det siste gått meget raskere enn noen har regnet med. På grunnlag av produksjonstallene og nedgangen i produksjonen fra begynnelsen av 1950-årene og utover, utarbeidet Myrselskapet i 1962, på anmodning av *Den norske komité for Verdenskraftkonferanser*, en prognose for brenntorvproduksjonen. Vi regnet der med at brenntorvproduksjonen i 1980 ville ha sunket til omlag 200 000 m³, altså et tall som er høyere enn for produksjonen for 1965. Det skal imidlertid sies at vi selv anså beregningen for å ha liten verdi da den var avhengig av så mange usikre faktorer, i første rekke tempoet i elektrisitetsutbyggingen, tilgangen på arbeidskraft og tilgang og priser på annet brensel.

Ser vi på brennverdien er årets produksjon ikke uten betydning for landet. Sammenlikner vi brennverdien i vanlig kull med brenn-

Fylkesvise oppgaver over brenntorvproduksjonen i 1965.

Fylke	Beregnet «normal» brenntorvproduksjon før siste krig		Brenntorv- produksjo- nen i 1964	Brenntorv- produksjonen i 1965	
	I alt m ³	Herav maskin- torv m ³	I alt m ³	I alt m ³	Nedgang i for- hold til fjor- årets produksj. m ³
1	2	3	4	5	6
Østfold	—	—	—	—	—
Akershus	—	—	—	—	—
Hedmark	18 000	18 000	—	—	—
Oppland	1 500	1 200	—	—	—
Buskerud	500	400	—	—	—
Vestfold	—	—	—	—	—
Telemark	—	—	—	—	—
Aust-Agder	—	—	—	—	—
Vest-Agder	2 000	—	100	0	100
Rogaland	150 000	1 000	5 850	3 000	2 850
Hordaland	130 000	—	2 400	1 950	450
Sogn og Fjordane	50 000	—	150	0	150
Møre og Romsdal	165 000	—	14 850	12 700	2 150
Sør-Trøndelag ..	245 000	—	59 000	36 750	22 250
Nord-Trøndelag.	55 000	—	15 400	12 200	3 200
Nordland	380 000	—	133 000	95 000	38 000
Troms	167 000	—	41 750	25 000	16 750
Finnmark	97 700	—	4 200	800	3 400
I alt for riket ..	1 461 700	20 600	276 700	187 400	89 300

verdien i brenntorv, tilsvarende årets brenntorvproduksjon ca. 23 400 tonn kull. Foretar man samme beregning i forhold til ved, får vi at årets brenntorvproduksjon tilsvarende rundt regnet 75 000 favner skogsgved i brennverdi. Til sammenlikning kan nevnes at årets hogstkvantum av brennved for salg lå pr. 15. oktober på 128 006 favner. Dette er for øvrig en meget sterk nedgang fra foregående år.

Regner vi en produsentpris på ca. 115 kroner pr. favn skogsgved, vil pengeverdien av den produserte brenntorva kunne sies å utgjøre ca. 8,6 mill. kroner, altså et ikke helt ubetydelig beløp nasjonaløkonomisk sett.